

ФІНАНСИ І БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК

УДК: 336.01(477)

<https://doi.org/10.32342/3041-2137-2025-1-62-7>

В.Г. Дем'янишин,

доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів імені С.І. Юрія
Західноукраїнського національного університету, м. Тернопіль (Україна)

<https://orcid.org/0000-0002-2140-1925>

Б.С. Шулюк,

доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів імені С.І. Юрія
Західноукраїнського національного університету, м. Тернопіль (Україна)

<https://orcid.org/0000-0001-8692-1983>

ДОМІНАНТИ ВИБОРУ ІНСТРУМЕНТАРІЮ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УМОВАХ ПІСЛЯВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ

У статті розкрито актуальність застосування інструментарію фінансового механізму державно-приватного партнерства в процесі розбудови об'єктів інфраструктури, руйнація яких зумовлена повномасштабною війною, спровокованою російською агресією на території України. Обґрунтовано, що згаданий інструментарій потребує детального вивчення й наукового дослідження уже сьогодні, що сприятиме формуванню ефективних засобів відновлення нашої країни, гарантуванню її фінансової стійкості і забезпеченню безпеки громадян. З'ясовано, що домінантними елементами фінансового механізму партнерських відносин держави і бізнесу є приватні інвестиції, державна фінансова підтримка інфраструктурних проєктів, залучені гранти, інвестиції та пільгові кредити міжнародних банків розвитку.

З урахуванням низької фінансової привабливості проєктів для інвесторів акцентовано увагу на необхідності застосування гарантійного механізму, що дасть змогу забезпечити отримання визначеного рівня прибутку приватним партнером. Відтак аргументовано, що проєкти державно-приватного партнерства в умовах несприятливої зовнішньої кон'юнктури потребують державної підтримки задля зниження ризиків здійснених інвестицій, підвищення надійності інфраструктурних проєктів. Доводячи провідну роль у структурі фінансового механізму державно-приватного партнерства пільгових кредитів та гарантій міжнародного співтовариства, розкрито основні проблеми, які зумовлюють низький рівень участі цих інститутів у фінансуванні вітчизняних проєктів. Для забезпечення дієвості згаданого інструментарію фінансового механізму наголошено на необхідності створення сприятливого законодавчого підґрунтя, розробки стратегії розвитку державно-приватного партнерства на загальнодержавному та місцевому рівнях, об'єднання зусиль інститутів (державних, фінансово-кредитних, громадських і науково-експертних), що функціонують в цій сфері.

Ключові слова: державно-приватне партнерство, фінансовий механізм, інструментарій, приватні інвестиції, державна фінансова підтримка, пільгові кредити та гарантії міжнародного співтовариства, післявоєнна відбудова України

JEL classification: G31, G38, H54

Вступ. З початку повномасштабного вторгнення російського агресора на територію України, наслідком якого є масштабне знищення об'єктів нерухомого майна громадян, виробничих потужностей, робочих місць, гостро постає проблема якісної відбудови економіки України, яка потребуватиме безпрецедентних для неї фінансових ресурсів. Згідно з оцінками Інституту Київської школи економіки, за підсумками першого півріччя 2023 р. лише сума прямих збитків інфраструктурі держави становила 150,5 млрд дол. США [1]. В умовах нових викликів для нашої держави, складної соціально-економічної ситуації та повномасштабної війни подолання обмеженості бюджетних можливостей, досягнення стратегічних цілей розвитку України можна реалізувати у випадку формування механізму ефективної взаємодії органів державної влади (місцевого самоврядування) із суб'єктами підприємницької діяльності на засадах державно-приватного партнерства. Адже таке партнерство визначено серед ключових механізмів реалізації політики модернізації економіки України та вирішення важливих соціально-економічних проблем. Висока результативність цієї форми взаємодії держави та бізнесу доведена досвідом багатьох країн світу.

Успішне продовження партнерського діалогу держави та суб'єктів підприємницької діяльності передбачає створення необхідного інституційного середовища, відповідних правових, адміністративних, економічних підвалів, чіткого розподілу ризиків, залучення фахівців. Таким чином, важливим питанням сьогодення є формування умов для ефективного функціонування фінансового механізму державно-приватного партнерства, узгодженості та перспективного розвитку його складових.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Питання стосовно створення фінансових механізмів державно-приватного партнерства почали викликати науковий

інтерес з часів становлення ринкової економіки. Сьогодні існує багато праць вітчизняних та зарубіжних науковців, у яких описуються концептуальні засади розвитку фінансового механізму та його складових, а також обґрунтовуються перспективи розвитку державно-приватних фінансових взаємовідносин загалом. Серед них варто виділити таких вчених, як: Й. Бісманс [2], Я. Белінська [3], І. Брайловський [4], Т. Воронкова [5], В. Данилишин [6], Дж. Делмон [7], М. Забаштанський [8; 9], І. Запатріна [10], Г. Комарницька [11], М. Крупка [12], Л. Лисяк [13], М. Пророчук [14], П. Снельсон [15], Є. Удовицька [16] та ін. Науковцями визначено напрями активізації державно-приватного партнерства в умовах розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності, доведено ефективність партнерських відносин держави і бізнесу у випадку фінансової підтримки з боку різних інституцій, досліджено зарубіжний досвід реалізації найуспішніших проєктів.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на певну розробленість проблематики державно-приватного партнерства, більшість досліджень розглядають таку співпрацю побіжно, у межах висвітлення більш загальних питань щодо доцільності її державного стимулювання в умовах асиметрії інформації та відсутності досвіду в інноваційно-інвестиційній сфері. Водночас теоретико-методичним засадам формування, функціонування та перспективного розвитку інструментарію фінансового механізму державно-приватного партнерства, які б впливали на підвищення його дієвості у післявоєнному відновленні національної економічної системи, досі не приділялося належної уваги. З огляду на це тема статті є актуальною, піднімає низку недостатньо досліджених та дискусійних проблем, містить практичні рекомендації щодо застосування інструментів та важелів такого механізму при вирішенні завдань держави у післявоєнний період. Важливість дослідження посилюється зростанням

масштабів руйнувань виробничих та цивільних об'єктів, коли необхідність відновлення значних за розмірами і вартістю об'єктів інфраструктури, що постраждали у результаті війни, супроводжується дефіцитом бюджетних ресурсів та зростанням потреб населення в наданні якісних публічних послуг. Тому у статті акцентовано увагу на об'єднанні фінансових можливостей органів державної чи місцевої влади, вітчизняних кредиторів та інвесторів, а також міжнародного співтовариства.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є визначення видів та можливостей застосування інструментарію фінансового механізму державно-приватного партнерства в процесі післявоєнної відбудови суспільно значимих об'єктів інфраструктури України.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Необхідність застосування фінансового механізму державно-приватного партнерства (ДПП) особливо актуальна зараз, коли перед українською владою та суспільством стоять масштабні завдання стосовно відбудови країни, руйнація якої зумовлена вторгненням російського агресора. З огляду на це важливою є розробка нормативно-правової бази, створення координаційної системи, що забезпечить раціональне формування та ефективне функціонування такого фінансового механізму. З цією метою у законотворчій діяльності держави ухвалено постанову «Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення механізму залучення приватних інвестицій з використанням механізму державно-приватного партнерства для пришвидшення відновлення зруйнованих війною об'єктів та будівництва нових об'єктів, пов'язаних з післявоєнною перебудовою економіки України» від 06.10.2022 р. № 2648-IX [17].

Законопроектом врегульовано положення, які спрямовані на використання фінансового механізму ДПП у сфері «відновлення та розбудови», а також в процесі реалізації пілотних проєктів у різних галузях транспортної інфраструктури (портовій, дорожній, авіаційній тощо). Відповідно до пріоритетності виконуваних завдань партнерами проєкти ДПП поділятимуть на «звичайні», «малі» та «проєкти з відновлення» (вартістю до 5,382 млн євро). Такий поділ передбачає застосування спрощеної процедури техніко-економічного обґрунтування до двох останніх видів проєктів, що дасть змогу скоротити терміни на їх підготовку для швидкої відбудови зруйнованих об'єктів інфраструктури. Планується, що застосування системи електронних закупівель також пришвидшить розробку проєктів і забезпечить прозорість їх реалізації.

Створення сприятливих законодавчих умов для розвитку фінансового механізму ДПП дасть змогу вирішити завдання держави щодо відновлення економіки, а також сприятиме розвитку приватного бізнесу. Є. Матвіїшин та Ю. Вершигора стверджують, що «необхідним кроком для втілення плану відновлення країни є створення відповідної фінансової структури у співпраці з ЄС, країнами-донорами та фінансовими інститутами» [18, с. 38].

На нашу думку, основним інструментарієм фінансового механізму державно-приватного партнерства мають бути: приватні інвестиції; державна фінансова підтримка партнерських проєктів завдяки здійсненню бюджетних інвестицій та надання державних гарантій стосовно відшкодування недоотриманого прибутку приватним партнером, що зумовлено зростанням капітальних витрат та непрогнозованим попитом, зокрема у післявоєнний період. **Водночас, погоджуючись із зазначеними науковцями, вважаємо важливим інструментом є залучені гранти, інвестиції та пільгові кредити міжнародного співтовариства.**

Варто зазначити, що використання бюджетних ресурсів спричиняє значне фінансове навантаження на державний бюджет і не забезпечує відповідність між вартістю та якістю реалізованих проєктів. Тому значуще місце займає такий фінансовий інструмент, як приватні інвестиції (як вітчизняні, так і іноземні). Адже в процесі відбудови України вони дадуть змогу залучити в економіку країни фінансові ресурси, інноваційні технології, прискорити соціально-економічний розвиток зруйнованих територій тощо. Водночас проєкти державно-приватного партнерства є непривабливими для інвесторів, що зумовлено довгостроковим періодом їх реалізації, проблемою залучення доступних довгострокових кредитів, відсутністю гарантійного механізму держави щодо відшкодування недоотриманого прибутку і покриття непередбачуваних витрат. Знайдений компроміс між цими протиріччями має стати підґрунтям для створення сприятливого інвестиційного середовища стосовно реалізації проєктів в інтересах соціально-економічного розвитку країни.

Важливим стимулюючим інструментом залучення інвестицій у сферу розбудови об'єктів інфраструктури є державна фінансова підтримка проєктів ДПП. Тому завданням органів державної влади є визначення бюджетних можливостей стосовно надання такої підтримки, а також оцінювання впливу фінансових ризиків на розбалансування бюджету внаслідок її здійснення. У цьому контексті вважаємо необхідним:

1) здійснювати бюджетне прогнозування видатків на таку підтримку на весь термін реалізації проєкту державно-приватного партнерства (який у випадку концесії може становити до 50 років), оскільки середньострокове планування бюджетів на трирічний період не може забезпечити її надання;

2) оцінювати вплив на бюджетну стійкість, адже необґрунтоване надання державної фінансової підтримки може посилювати бюджетний дефіцит. Тому органи державної влади, залучаючи

додаткові джерела для його покриття, скорочують обсяг такої підтримки. Це зумовлює втрату довіри суб'єктів підприємницької діяльності до державної фінансової підтримки як стимулюючого важеля залучення інвестицій, зокрема й у сфері державно-приватного партнерства. Зважаючи на це, розмір фінансової підтримки має, з одного боку, не порушувати збалансованість бюджетів з урахуванням можливості виконання видаткових зобов'язань держави, а з іншого – бути дієвим стимулюючим важелем розвитку інвестиційної діяльності;

3) визначити перелік пріоритетних об'єктів інфраструктури у порядку їх першочергового відновлення і встановити загальні ліміти обсягу надання державної фінансової підтримки партнерським проєктам.

Для забезпечення ефективної реалізації проєктів ДПП та досягнення соціально-економічних цілей партнерами доцільним є створення в складі спеціального фонду державного бюджету Фонду бюджетної підтримки реалізації проєктів державно-приватного партнерства. Вважаємо, що доходи такого Фонду мають формуватися за рахунок широкого спектра фінансових джерел, зокрема:

1) власних ресурсів – бюджетних асигнувань; генерованого доходу партнерським проєктом держави і бізнесу; коштів від приватизації об'єктів державної форми власності. Зауважимо, що перші два фінансові джерела є дієвими в умовах економічного розвитку країни та результативної реалізації проєктів. Третє джерело здебільшого використовується для покриття бюджетного дефіциту. Однак вважаємо, що його спрямування на формування дохідної частини Фонду дасть змогу отримати мультиплікативний ефект від використання;

2) міжнародної фінансової підтримки, яка повинна мати пільговий та грантовий характер, що дасть змогу забезпечити боргову безпеку держави в післявоєнний період;

3) репарацій від країни-агресора, заморожених активів російських підприємств, банків, фізичних осіб у країнах, які потрапили під санкції. Якщо з репараціями можуть виникнути труднощі через непогодження добровільно їх сплачувати, то конфіскацію згаданих активів і переказ коштів в Україну має забезпечити світова спільнота шляхом прийняття міжнародних судових рішень;

4) спонсорських та добровільних внесків тощо.

На наше переконання, кошти Фонду бюджетної підтримки реалізації проєктів державно-приватного партнерства мають стати важливими засобами для

післявоєнної відбудови знищених чи пошкоджених унаслідок війни об'єктів інфраструктури. Водночас кожний такий об'єкт має орієнтуватися на сучасні світові стандарти та інноваційні технології.

Значимими інструментами в структурі фінансового механізму державно-приватного партнерства є пільгове кредитування проєктів державно-приватного партнерства. У зарубіжній практиці його здійснюють міжнародні банки розвитку, метою яких є підтримка переважно комерційно непривабливих сфер діяльності країн, що розвиваються. Завдання міжнародних банків розвитку в сфері кредитування проєктів ДПП висвітлено в табл. 1.

Таблиця 1

Міжнародні банки розвитку та їх функціональне призначення в пільговому кредитуванні проєктів державно-приватного партнерства*

Банки розвитку	Завдання
I група – багатосторонні банки розвитку	Надання кредитів країнам, що розвиваються, і країнам з перехідною економікою з метою проведення реформ у фінансовому секторі, підтримки ринку праці, покращання навколишнього середовища тощо
Світовий банк	Кредитування проєктів задля підтримання стабільного економічного розвитку чи поліпшення життя найбільшого населення
Африканський банк розвитку	Кредитування програм країн африканського континенту з метою зменшення бідності
Азійський банк розвитку	Підтримання соціальних чи економічних проєктів країн Азії
Європейський банк реконструкції та розвитку	Надання допомоги країнам від Центральної Європи до Центральної Азії для проведення ринкових реформ
Міжамериканський банк розвитку	Кредитування програм розвитку країн Латинської Америки та Карибського басейну
II група – інші банки і фонди, які відносять до багатосторонніх міжнародних фінансових інституцій	Надання фінансової підтримки країнам, що розвиваються. Порівняно з банками I групи мають більш вузький склад акціонерів чи членів і спрямованість на певні види діяльності
Європейський інвестиційний банк	Надання пільгових довготермінових кредитів на реалізацію проєктів ДПП у європейських регіонах
Ісламський банк розвитку	Здійснення підтримки проєктів економічного розвитку і соціального прогресу в мусульманських країнах
III група – субрегіональні банки розвитку: Євразійський банк розвитку; Карибський банк розвитку; Західноафриканський банк розвитку	Кредитування проєктів, спрямованих на розвиток того чи іншого регіону. Мають ще більш вузький географічний фокус фінансової підтримки

*Складено авторами.

Високий кредитний рейтинг мають гарантії, що надаються міжнародними банками розвитку. Реалізація проєктів з використанням гарантійного механізму таких міжнародних фінансових інститутів дає змогу вчасно завершити проєкт з дотриманням початково визначеної його вартості. На відміну від гарантій комерційних банків, такі банки розвитку надають їх на пільгових умовах, тобто безкоштовно, за фіксованою чи диференційованою ставкою. Саме першим видом ставок підтримуються пріоритетні проєкти розвитку (відбираються на основі рівня економічного розвитку держави, галузевої приналежності проєкту).

Відповідно до статистичних даних Світового банку впродовж 2017–2022 рр. спостерігалася активна участь міжнародних банків розвитку у фінансуванні партнерських проєктів держави і бізнесу. У зазначеному періоді найбільша фінансова підтримка

надавалась таким країнам, як Бразилія, Таїланд, Єгипет, Бангладеш, Індонезія, Колумбія, Мексика (табл. 2). Здебільшого така підтримка спрямовувалась у проєкти, які передбачали будівництво чи модернізацію об'єктів інфраструктури в енергетичній і екологічній сферах. Водночас найменш інвестиційно привабливими для цих міжнародних фінансових інститутів були портова та залізнична галузі, тепlopостачання й обробка відходів.

Дані табл. 2 свідчать про низький рівень фінансової участі міжнародних банків розвитку у вітчизняних проєктах ДПП. Упродовж 2017–2022 рр. обсяг їхньої фінансової підтримки становив 975,7 млн дол США. Варто зазначити, що згадана підтримка надавалась виключно проєктам, які реалізовувалися в енергетичній та портовій сферах. Основними причинами такої ситуації є: непоширеність державно-приватного

Таблиця 2

Обсяг фінансової підтримки міжнародних банків розвитку проєктів державно-приватного партнерства в різних країнах світу та Україні*

№ з/п	Країна	Обсяг фінансової підтримки, млн дол США						Всього
		2017	2018	2019	2020	2021	2022	
1	Аргентина	527,6	481,8	358,0	–	–	–	1367,4
2	Бангладеш	591,6	596,0	262,0	1802,0	–	613,0	3864,6
3	Бразилія	698,6	1806,0	1658,7	1281,7	99,4	3878,4	9422,8
4	Вірменія	–	–	321,4	–	53,0	37,0	411,4
5	Єгипет	2464,7	–	335,0	–	165,0	1039,0	4003,7
6	Індія	446,8	409,1	200,0	591,2	345,8	138,3	2131,2
7	Індонезія	747,7	2350,0	290,0	–	–	–	3387,7
8	Казахстан	–	52,4	553,6	850,5	300,0	–	1756,5
9	Камбоджа	12,5	–	75,0	45,0	41,2	–	173,7
10	Кенія	–	66,0	151,2	–	–	217,8	435,0
11	Китай	520,2	853,8	194,9	189,5	–	72,6	1831,0
12	Колумбія	–	683,0	829,7	480,0	133,5	1687,9	3814,1
13	Мадагаскар	245,1	–	–	19,0	–	29,7	293,8
14	Мексика	1910,0	678,4	772,0	14,7	448,5	62,0	3885,6
15	Нігерія	–	–	1050,0	–	40,0	100,2	1190,2
16	Перу	34,1	215,0	54,0	100,0	–	1288,5	1691,6
17.	Сенегал	88,0	493,6	53,9	–	–	–	635,5
18	Таїланд	3356,0	1706,0	1653,3	51,5	–	–	6766,8
19	Туреччина	277,6	720,0	604,4	74,0	–	430,0	2106,0
20	Україна	150,0	129,8	680,9	15,0	–	–	975,7

*Складено авторами на основі [19].

партнерства в інших сферах економічної діяльності держави; нерозвиненість інституціонального середовища розвитку партнерських відносин держави і бізнесу; передчасне припинення реалізації проєктів ДПП, що зумовлено нестабільністю економіки, зміною пріоритетів Уряду, воєнними діями на території України.

Фінансова підтримка міжнародних банків розвитку має бути домінуючою в процесі відбудови території України, зокрема при створенні чи відновленні об'єктів соціальної інфраструктури (закладів освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультурно-оздоровчих комплексів, санаторіїв, пансіонатів тощо). Зважаючи на це, виникає необхідність у розробці і затвердженні стратегії розвитку

державно-приватного партнерства на загальнодержавному та місцевому рівні, що дасть можливість забезпечити розвиток важливих об'єктів інфраструктури у довгостроковому періоді, створити умови для ефективної реалізації суспільно значимих проєктів, вирішити проблеми громадськості у повоєнний період. З метою забезпечення чіткості, прозорості та результативності реалізації проєктів стратегію розвитку державно-приватного партнерства пропонуємо здійснювати за алгоритмом, зображеним на рис. 1. Вона має базуватися на підходах, які передбачають не економію бюджетних коштів, а забезпечення якості та доступності послуг для громадян, зокрема для малозабезпечених верств населення.

Рис. 1. Формування стратегії розвитку державно-приватного партнерства*

*Побудовано авторами.

Вважаємо, що окреслення стратегічних векторів сприятиме залученню не тільки українських, а й зарубіжних інвесторів і кредиторів до спільної співпраці в процесі акумулювання фінансових ресурсів на важливих напрямках соціальної чи економічної діяльності держави.

Таким чином, фінансова підтримка міжнародних банків розвитку у вигляді пільгових кредитів і гарантій вітчизняних проєктів державно-приватного партнерства є важливим чинником посилення співпраці світової спільноти з органами державної влади і суб'єктами підприємницької діяльності. Водночас необхідним є створення відповідного законодавчого підґрунтя та стратегічних орієнтирів розвитку ДПП, формування комплексної системи відбору проєктів, визначення прийняттого рівня ризиків і умов надання такої підтримки.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Внаслідок вторгнення російського агресора на територію нашої держави зазнали значних руйнувань і знищення об'єкти інфраструктури (дороги, мости), енергетичні споруди та промислові підприємства. Це спричинило значні матеріальні втрати та створило загрози функціонуванню вітчизняної економіки. Війна зумовила відтік інвестицій та втрату довіри до фінансової стабільності, що призвело до падіння темпів соціально-економічного розвитку країни. Водночас обмежені фінансові ресурси держави, які проявляються у зростанні державного боргу та бюджетного дефіциту, згортанні механізмів довгострокового державного кредитування, зумовлюють необхідність побудови ефективної системи взаємовідносин між органами влади та суб'єктами підприємницької діяльності завдяки створенню державно-приватного партнерства.

Державно-приватне партнерство дає можливість впроваджувати найкращі світові практики у сфері розбудови інфраструктури та підвищувати якість публічних послуг. Забезпечення ефективної реалізації цих завдань неможливе без застосування інструментарію фінансового механізму державно-приватного партнерства, який дасть змогу досягти успішних результатів у реалізації проєктів держави і бізнесу в умовах післявоєнної відбудови країни.

Проведене дослідження свідчить, що в процесі відбудови території України основним інструментарієм фінансового механізму ДПП мають бути вітчизняні і зарубіжні приватні інвестиції, державна фінансова підтримка партнерських проєктів, залучені гранти, інвестиції та пільгові кредити міжнародного співтовариства. Водночас ефективність застосування такого інструментарію залежить від створення відповідного правового підґрунтя, визначення стратегічних орієнтирів розвитку партнерських відносин держави і бізнесу та спільних зусиль інститутів, які діють в інституціонально-управлінському (органи державної влади та місцевого самоврядування), фінансовому (інвестори та кредитори), науково-експертному (науковці, експерти, консультанти) та громадському (добровільні об'єднання громадян, громадські ради, кінцеві споживачі) середовищах.

Враховуючи необхідність забезпечення виконання фінансових зобов'язань партнерами у довгостроковому періоді їхньої співпраці, перспективою для подальших розвідок є розробка інструментарію страхового механізму. Це дасть змогу нівелювати фінансові ризики партнерів в процесі реалізації проєктів державно-приватного партнерства.

Список використаної літератури

1. Загальна сума прямих збитків, завдана інфраструктурі України через війну, сягає 151,2 млрд дол США – оцінка станом на 1 вересня 2023 року. Інститут Київської школи економіки. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zagalna-suma-pryamih-zbitkiv-zavdana-infrastrukturi-ukrayini-cherez-viynu-syagaye-151-2-mlrd-otsinka-stantom-na-1-veresnya-2023-roku/>

2. Biesmans J., Gillion P., De Meester J., Lefebvre M. Cadre juridique des partenariats public-privé. Confédération Construction est l'organisation coupole de l'ensemble du secteur de la construction en Belgique. Bruxelles: Editeur responsable: Robert de Mûelenaere, 2010. P. 5.
3. Белінська Я.В., Калита Т.А. Переваги кредитування інвестиційно-інноваційної діяльності на засадах державно-приватного партнерства в умовах глобалізації в Україні. *Економіка та держава*. 2018. № 8. С. 4–8.
4. Брайловський І.А. Інтереси і вигоди приватного сектора в державно-приватному партнерстві. *Бізнес Інформ*. 2013. № 8. С. 232–236.
5. Воронкова Т.Є., Воронков І.В. Державно-приватне партнерство як інструмент активізації інноваційної діяльності. *Науково-технічна інформація*. 2014. № 2. С. 28–36.
6. Данилишин В.І. Зарубіжний досвід державно-приватного партнерства та пропозиції щодо його вдосконалення в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 11. С. 332–337.
7. Delmon J. Public-Private Partnership Projects in Infrastructure: An Essential Guide for Policy Makers. Second Edition. The World Bank, Washington, DC, 2017. 266 p.
8. Забаштанський М.М., Коваль С.Л. Державно-приватне партнерство як інструмент фінансового забезпечення розвитку сфери охорони здоров'я. *Ефективна економіка*. 2023. № 3. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/1269/1278.9>
9. Забаштанський М.М., Сидор І.П. Державно-приватне партнерство у забезпеченні сталого соціально-економічного розвитку територіальних громад. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 6. С. 18–23.
10. Запатріна І. Державно-приватне партнерство як механізм підвищення енергоефективності будівель бюджетних установ і організацій комунальної форми власності. Київ: Проект ПРООН/ГЕФ, 2019. 144 с. URL: https://app.com.ua/wp-content/uploads/2019/09/PPP_EnEff_Last.pdf
11. Комарницька Г.О. Принципи активізування державно-приватного партнерства в умовах розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності. *Інтелект XXI*. 2019. № 4. С. 78–82.
12. Крупка М.І., Костецький В.В. Місце соціальної відповідальності бізнесу в реалізації проєктів державно-приватного партнерства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 7. С. 10–16.
13. Lysiak L., Kachula S., Hrabchuk O., Ziuzin V. Development of corporative social responsibility and financing of social programs: regional aspect. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*. 2021. Vol. 11/01 (XV). P. 73–82.
14. Пророчук М.В. Механізми і форми взаємодії влади і бізнесу в реалізації інфраструктурних проєктів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 23. С. 163–168.
15. Snelson P. Public-Private Partnerships in Transition Countries. *Law in Transition*. EBRD, 2007. P. 30–37.
16. Удовицька Є.А. Сутність і роль державно-приватного партнерства в інноваційному розвитку. *Економіка і суспільство*. 2016. № 3. С. 99–102.
17. Про прийняття за основу проєкту Закону України про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення механізму залучення приватних інвестицій з використанням механізму державно-приватного партнерства для пришвидшення відновлення зруйнованих війною об'єктів та будівництва нових об'єктів, пов'язаних з післявоєнною перебудовою економіки України : постанова Верховної Ради України від 06.10.2022 р. № 2648-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2648-IX#Text>
18. Матвіїшин Є., Вершигора Ю. Перспективи використання державно-приватного партнерства для відбудови України у повоєнний період. *Демократичне врядування*. 2022. Вип. 2 (30). С. 29–43.
19. The World Bank. URL: <https://ppi.worldbank.org/en/visualization#sector=&status=&ppi=&investment=®ion=&ida=&income=&ppp=&mdb=&year=&excel=false&map=&header=true>

References

1. *Zahalna suma priamykh zbytkiv, zavdana infrastrukturi Ukrainy cherez viinu, siahaie 151,2 mlrd dol SShA – otsinka stanom na 1 veresnia 2023 roku* [The total amount of direct damage caused to the infrastructure of Ukraine due to the war reaches 151.2 billion US dollars – an estimate as of September 1, 2023], *Instytut Kyivskoi shkoly ekonomiky* [Institute of the Kyiv School of Economics], available at: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zagalna-suma-pryamih-zbitkiv-zavdana-infrastrukturi-ukrayini-cherez-viynu-syagaye-151-2-mlrd-otsinka-stanom-na-1-veresnya-2023-roku/> (Accessed 26 December 2023) (in Ukrainian).
2. Biesmans, J., Gillion, P., De Meester, J., Lefebvre, M. (2010). *Cadre juridique des partenariats public-privé. Confédération Construction est l'organisation coupole de l'ensemble du secteur de la construction en Belgique*. Bruxelles: Editeur responsable: Robert de Mûelenaere, p. 5 (in French).
3. Belinska, Ya.V., Kalyta, T.A. (2018). *Perevahy kredytuvannia investytsiino-innovatsiinoi diialnosti na zasadakh derzhavno-pryvatnoho partnerstva v umovakh hlobalizatsii v Ukraini* [Advantages of crediting investment and innovation activities on the basis of public-private partnership in the conditions of globalization in Ukraine], *Ekonomika ta derzhava* [Economy and the state], no. 8, pp. 4–8 (in Ukrainian).
4. Brailovskyi, I.A. (2013). *Interesy i vyhody pryvatnoho sektora v derzhavno-pryvatnomu partnerstvi* [Interests and benefits of the private sector in public-private partnership], *Biznes Inform* [Business Inform], no. 8, pp. 232–236 (in Ukrainian).
5. Voronkova, T.Ye., Voronkov, I.V. (2014). *Derzhavno-pryvatne partnerstvo yak instrument aktyvizatsii innovatsiinoi diialnosti* [Public-private partnership as a tool for the activation of innovative activity], *Naukovo-tekhnichna informatsiia* [Scientific and technical information], no. 2, pp. 28–36 (in Ukrainian).
6. Danylyshyn, V.I. (2016). *Zarubizhnyi dosvid derzhavno-pryvatnoho partnerstva ta propozytsii shchodo yoho vdoskonalennia v Ukraini* [Foreign experience of public-private partnership and proposals for its improvement in Ukraine], *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky* [Global and national economic problems], no. 11, pp. 332–337 (in Ukrainian).
7. Delmon, J. (2017). *Public-Private Partnership Projects in Infrastructure: An Essential Guide for Policy Makers*. Second Edition. The World Bank, Washington, DC, 266 p.
8. Zabashtanskyi, M.M., Koval, S.L. (2023). *Derzhavno-pryvatne partnerstvo yak instrument finansovoho zabezpechennia rozvytku sfery okhorony zdorovia* [Public-private partnership as a tool for financial support for the development of the health care sector], *Efektivna ekonomika* [Efficient economy], no. 3, available at: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/1269/1278.9> (Accessed 22 December 2023) (in Ukrainian).
9. Zabashtanskyi, M.M., Sydor, I.P. (2023). *Derzhavno-pryvatne partnerstvo uzabezpechenni staloho sotsialno-ekonomichnoho rozvytku terytorialnykh hromad* [Public-private partnership in ensuring sustainable socio-economic development of territorial communities], *Investytsii: praktyka ta dosvid* [Investments: practice and experience], no. 6, pp. 18–23 (in Ukrainian).
10. Zapatrina, I. (2019). *Derzhavno-pryvatne partnerstvo yak mekhanizm pidvyshchennia enerhoefektyvnosti budivel biudzhethnykh ustanov i orhanizatsii komunalnoi formy vlasnosti* [Public-private partnership as a mechanism for increasing the energy efficiency of buildings of budget institutions and organizations of communal ownership]. Kyiv: Proiekt PROON/HEF, 144 p. (in Ukrainian).
11. Komarnytska, H.O. (2019). *Pryntsypy aktyvizuvannia derzhavno-pryvatnoho partnerstva v umovakh rozvytku investytsiino-innovatsiinoi diialnosti* [Principles of activation of public-private partnership in conditions of development of investment and innovation activities], *Intelekt XXI* [Intelligence XXI], no. 4, pp. 78–82 (in Ukrainian).
12. Krupka, M.I., Kostetskyi, V.V. (2023). *Mistse sotsialnoi vidpovidalnosti biznesu v realizatsii proektiv derzhavno-pryvatnoho partnerstva* [The place of social responsibility of

business in the implementation of public-private partnership projects], *Investytsii: praktyka ta dosvid* [Investments: practice and experience], no. 7, pp. 10–16 (in Ukrainian).

13. Lysiak, L., Kachula, S., Hrabchuk, O., Ziuzin, V. (2021). Development of corporative social responsibility and financing of social programs: regional aspect. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*, Vol. 11/01 (XV), pp. 73–82 (in English).

14. Prorochuk, M.V. (2020). *Mekhanizmy i formy vzaiemodii vlady i biznesu v realizatsii infrastrukturykh proektiv* [Mechanisms and forms of interaction between government and business in the implementation of infrastructure projects], *Investytsii: praktyka ta dosvid* [Investments: practice and experience], no. 23, pp. 163–168 (in Ukrainian).

15. Snelson, P. (2007). Public-Private Partnerships in Transition Countries. *Law in Transition*. EBRD, pp. 30–37.

16. Udovyt'ska, Ye.A. (2016). *Sutnist i rol derzhavno-pryvatnoho partnerstva v innovatsiinomu rozvytku* [The essence and role of public-private partnership in innovative development], *Ekonomika i suspilstvo* [Economy and society], no. 3, pp. 99–102 (in Ukrainian).

17. The Verkhovna Rada of Ukraine (2022), «Resolution «On the adoption as a basis of the project of the Law of Ukraine on Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on Improving the Mechanism for Attracting Private Investments Using the Public-Private Partnership Mechanism to Accelerate the Restoration of War-Destroyed Objects and the Construction of New Objects Associated with the Post-War Reconstruction of the Economy of Ukraine»», available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2648-IX#Text> (Accessed 29 December 2023) (in Ukrainian).

18. Matviishyn, Ye., Vershyhora, Yu. (2022). *Perspektyvy vykorystannia derzhavno-pryvatnoho partnerstva dlia vidbudovy Ukrainy u povoiennyi period* [Prospects for the use of public-private partnership for the reconstruction of Ukraine in the post-war period], *Demokratychni vriaduvannia* [Democratic governance], no. 2 (30), pp. 29–43 (in Ukrainian).

19. The World Bank, available at: <https://ppi.worldbank.org/en/visualization#sector=&status=&ppi=&investment=®ion=&ida=&income=&ppp=&mdb=&year=&excel=false&map=&header=true> (Accessed 29 December 2023).

DOMINANTS OF SELECTING FINANCIAL MECHANISM TOOLS FOR PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP IN THE CONTEXT OF UKRAINE'S POST-WAR RECONSTRUCTION

Vasyl G. Demianyshyn, West Ukrainian National University, Ternopil (Ukraine).

E-mail: v.g.demianyshyn@gmail.com

Bohdana S. Shuliuk, West Ukrainian National University, Ternopil (Ukraine).

E-mail: BohdanaShulyuk@i.ua

<https://doi.org/10.32342/3041-2137-2025-1-62-7>

Keywords: *public-private partnership, financial mechanism, instruments, private investment, state financial support, concessional loans and guarantees of the international community, post-war reconstruction of Ukraine*

JEL classification: *G31, G38, H54*

The article reveals the relevance of applying the tools of the financial mechanism of public-private partnership in the process of building infrastructure facilities, the destruction of which is caused by a full-scale war provoked by Russian aggression on the territory of Ukraine. It is substantiated that the aforementioned tools require detailed study and scientific research today, which will contribute to the formation of effective means of restoring our country, guaranteeing its financial stability and ensuring the security of citizens. It is found that the dominant elements of the financial mechanism of partnerships

between the state and business are private investment, state financial support for infrastructure projects, attracted grants, investments and soft loans from international development banks.

Given the low financial attractiveness of projects for investors, the authors emphasize the need to apply a guarantee mechanism to ensure that the private partner receives a certain level of profit. Thus, it is argued that public-private partnership projects in an unfavorable external environment require state support to reduce the risks of investments and increase the reliability of infrastructure projects. Proving the leading role of concessional loans and guarantees of the international community in the structure of the financial mechanism of public-private partnership, the authors reveal the main problems that determine the low level of participation of these institutions in financing domestic projects. To ensure the effectiveness of the aforementioned financial mechanism tools, the authors emphasize the need to create a favorable legislative framework, develop a strategy for the development of public-private partnerships at the national and local levels, and combine the efforts of institutions (governmental, financial and credit, public and scientific experts) operating in this area.

Одержано 1.03.2024.